

lensäkin on tuttua, kiinnostavaa ja todentuntuista, sillä useimmiten hän puhuu rahasta tai tavaraista. Myös Ojajärvi on ilmeisen kiinnostunut väitöksensä aiheesta, sillä Siia naapureineen ja ympäristöineen tulee ruodittuksi tarkkaan. Sekä yhteiskuntatieteen että psykoanalyysin keinoin Ojajärvi kaivautuu sanatasolle asti jäljittäessään subjektin kieleen ja olemukseen verkottunutta kapitalismia. Mainittujen tekstien lisäksi hän löytää myös muita kapitalismin kuvauksia suomalaisesta kirjallisuudesta. Supermarketin valot paistavat kirkkaina paitsi ihmisten elinympäristössä myös tuosta elämästä kertovissa teksteissä. Suomessa vallitsevan realismin

perinteen mukaan arkisten olojen korostaminen on kuitenkin luonnollista kirjallisuudessa, eikä tuota arkea hallitsevan kapitalismin kuvauksiin välttämättä kiinnitetä huomiota. Ja toisaalta, jos suomalainen teksti on niin vaikeaselkoinen, että sen tulkiksi tarvitaan kirjallisuuden tutkija, niin kuinka suuria joukkoja tällainen teksti tavoittaa? Sillä mitäpä se auttaa Miimaa ja Siiaa, jos vain pieni määrä lukijoita tekstien avulla tunnistaa ylikorostuneen tavaramaailman synnyttämät psyykkiset ja sosiaaliset ongelmat.

Supermarketit ovat aina vain suurempia ja suurempia. Ne ovat auki yötä päivää, ne paisuvat teemapuistoiksi, joiden sisäl-

le voi muuttaa asumaan, elää yhtyneenä tavaraan. Onko tällainen kapitalistinen kyborgi, ihmisen, rahan ja tavaran yhdistelmä, sitten jonkinlainen ongelma? Assimilaation aste vaihtelee; jotkut yrittävät tosissaan pyristellä vastaan, mutta toiset ovat riemumielin ja korviaan myöten sulautuneita. Tarpeen tuska on kuitenkin ankara, sillä tässä kyborgissa on aina joko liian vähän tai liian vanhentuneita osia. Kun tuon kapitalistisen kehon osien uusintaminen vie kaiken ajan ja energian, ei tosiaan jää aikaa miettiä, olisiko yleensä olemassa jokin toisenlainen elämäntapa.

Sanat eivät riitä kertomaan

SEPPO HELMINEN

Antiikissa etuoikeutetut eivät tehneet työtä. He kokoontuivat puimaan valtion asioita tai etsimään totuutta seurallisesti. Nykyhetken Tuomas Nevanlinna ja Jukka Relander pelkistävät näin:

”Nykyään vain hyvinvoivat tekevät työtä, virkamiehet hoitavat valtion asiat ja totuutta etsitään vain mikäli taiteen keskus-toimikunta myöntää sopivasti varoja asiaa koskevaan prog-
gikseen.”

Vaikka ns. tietoyhteiskunta perustuu informaatioon (hahmotelmiin, ideoihin tms.), niin se paljastaa vain osan muutoksesta, joka on tuotannossa toteutunut. Hallitsevan elinkeinon mukaan

yhteiskunta nimettiin maatalousyhteiskunnaksi ja teollisuusyhteiskunnaksi. Jos ihmisten tekemisten mukaan nimettäisiin tämänhetkinen yhteiskuntamme, se kirjan tekijöiden mukaan olisi projekti- tai kokousyhteiskunta.

Uudessa työssä työ on kokous itse ja avokonttorin sopissa vietetty aika on niihin valmistautumista. Vanha työ on ulkoistettu alihankkijoille tai vapaa-aikana tehtäväksi, ”jotta kokouksissa ehdittäisiin toden teolla koordinoita projekteja ja samalla varmistaa, että mikään ei muutu”.

Kokouksissa kukkii innovaatiopuhe, joka lopulta heijastaa sitä, että ratkaistavana on vain ja ainoastaan teknisiä ongelmia.

Tuomas Nevanlinna &
Jukka Relander
Työn sanat
Jyväskylä: Teos, 2006
198 s.

Innovaatiopuhe on muuttunut niin ideologiseksi, että sellaisen puheen epäilijä leimautuu kaiken muutoksen vastustajaksi ja tehottomuuden ylläpitäjäksi.

Talouden ”machovoimaa” kuvataan usein käsitteellä dynaaminen, ja sellaista syntyy, kun se sana sanotaan. Uuden talouden työlle on ”ominaista magisluonteinen suhde sanoihin, koska työstettävissä ei ole konk-

reettistä materiaa, eikä siksi voida käyttää mitään konkreettisia mittareita. – Määrän mitta on sen lausumissa; liikettä syntyy, kun siitä puhutaan”.

Se on liikkeenjohdollista puhetta, manageri-kieltä. Uuskieli on noussut uuden julkishallinnon opin (New Public Management) propagoimisesta.

”Kyseessä ei kuitenkaan ole pelkkä kieli, vaan siihen kytkeytyvät elimellisesti kaikkien nahoissaan tuntemat uudet käytännöt: organisaatiouudistusten oikeuttaminen markkina- ja kilpailukielellä myös julkishallinnossa, tulosyksikköjen, tiimityön, projektien, alihankinnan ja päätöksen lisääntyminen julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla, järjestelmien joustavuus-

desta ja kannattavuudesta kannettu alituinen huoli, yksilöllisyyden ja yksilön vastuun painottaminen.”

Kirjassaan *Tervetuloa laiskuus* Corinne Maier toteaa: ”Yrityskieli on malliesimerkki kielestä, joka on ottanut eron ajattelu-nimisestä puolisostaan, muttei ole (ihan vielä) kuollut eron jälkeis-seurauksiin.”

Nevanlinna ja Relander eivät istahda näiden sanojen kuolin- vuoteen ääreen. He näkevät, että työn ja talouden alalla sanat saattavat olla myös merkitysten piilopaikkoja. Sanoja ei voi loputtomasti eristää niiden historias- ta: ”Ne kantavat muassaan var- joa, eräänlaista tiedostamatonta. Jokaisella taloudenkin sanalla on lapsuutensa, piilevä totuus,

josta emme pyristelyistä huoli- matta pääse täysin eroon.”

He koodaavat uuskielen auki etsien merkityksiä, jotka voisivat auttaa tiedostamaan kielen taustalla olevaa vallankäyttöä. Esipuheessaan he sanovat, että ”enim- mäkseen orjatalouden piirissä kehitetyt työn sanat ovat yllät- täväällä tavalla ajankohtaistuneet vapaudellaan ylpeilevän uuden talouden kontekstissa”.

Mutta mitä sanoikaan eräs hyvin tunnettu valtakoneiston tuottaman puheen käsikirjoit- taja, ohjaaja ja lavastaja – herra Goebbels: ”Me emme puhu sa- noaksemme jotain vaan tehdäk- semme vaikutuksen.”

Ja keinoina olivat toisto, toisto ja toisto. Ja niin kieli alkaa aja- tella meidän puolestamme.

Koulutussosiologiasta julkiseen pedagogiikkaan

JUHA SUORANTA

Yhdysvaltalainen Henry Giroux kuuluu aikamme tunnetuim- piin kasvatusteoreetikoihin, ja häneltä julkaistaan jo toinen hänen laajaa tuotantoaan esite- levä teos. Aikaisempi julkais- tiin vuonna 1997 toiselta kus- tantamolta (Giroux 1997). Suo- meksi Giroux’n työtä on esitel- ty teoksissa *Kasvatussosiologian suunnannäyttäjiä* (Aittola 1999) ja *Radikaali kasvat* (Suoranta 2005).

Giroux on kiinnostava tapaus kasvatustieteilijänä, sillä hän ei ole jäänyt paaluttamaan kasva-

tustieteen akateemista linnaket- ta, vaan on laajentanut tutki- mustaan moniin suuntiin. Hän- nen jatkuvassa liikkeessä oleva kriittinen ajattelunsa on aiheut- tanut ongelmia konservatiivis- ten kollegoiden keskuudessa. Ja Giroux’n ajattelua on ollut jos- kus vaikea niellä sielläkin, mis- sä tunnustetaan kriittistä peda- gogiikkaa.

Uusi Giroux’ta esittelevä ko- koomateos antaa kiinnostavan yleiskuvan hänen ajattelunsa pääpiirteistä. Jo osastojen otsi- koinnista näkee ajattelun muu-

Henry Giroux
The Giroux Reader
Toim. Christopher G.
Robbins
Boulder & London:
Paradigm Publishers, 2006

toksen suunnat. Aluksi Giroux kehittäi uusiin suuntiin koulu- tusta koskevia kriittisiä raken- ne- ja uusintamisteorioita, jois- sa otettaisiin entistä paremmin huomioon ihmiselämän aktiivi- sen toiminnan puoli. Giroux’n